

Jaarverslag 2013

Inhoudsopgave

1.	Verenigingszaken	3
1.1	Organisatie	3
1.2	Financieel jaarverslag	6
2.	Kennisvermeerdering	8
3.	Voorlichting	9
4.	Vleermuisbescherming	11
5.	Winterverblijfplaatsen	13
6.	Kolonietellingen	16
7.	Zolderonderzoek	17
8.	Project vleermuiskasten	20
9.	Afhandeling vleermuis meldingen	23

1. Verenigingszaken

1.1 Organisatie

Leden

Het aantal leden is in 2013 per saldo met 3 toegenomen tot 119 op 31 december. Het aantal donateurs is gelijk gebleven met 3.

Bestuur

Op de ALV kon gelukkig de vacante positie van 5e bestuurslid weer ingevuld worden. Tina Reilink is al vele jaren lid van VleGel en heeft door het afronden van haar studie tijd vrij gekregen om het bestuur te ondersteunen. Marc van der Valk wordt voor 3 jaar herkozen als voorzitter. Herman Heskamp wordt herbenoemd als bestuurslid.

De bestuurssamenstelling was op 31 december 2013 als volgt:

- Marc van der Valk, voorzitter
- Hans Hartvelt, secretaris
- Frans Bosch, penningmeester
- Tina Reilink, kennis- en activiteitencoördinator
- Herman Heskamp, voorlichtingscoördinator

Regiostructuur

Ter bevordering van de onderlinge contacten en ter ontlasting van het bestuur is een regiostructuur ontwikkeld, waarbij Gelderland is opgedeeld in 15 regio's. In 2013 moesten 3 regio's het helaas nog zonder regiocoördinator stellen. De mate waarin activiteiten in de regio's worden aangeboden (waaraan overigens ook niet-leden kunnen deelnemen) verschilt sterk per regio. Regiocoördinatoren worden aangemoedigd om verslagjes van hun activiteiten te publiceren in de ledenbrief.

Op 27 mei 2013 heeft er voor het eerst een overleg plaatsgevonden tussen alle Gelderse regiocoördinatoren. Hieruit zijn een aantal hoofdpunten naar voren gekomen, namelijk dat de regiostructuur nog steeds als nuttig wordt ervaren en dat deze behouden blijft, dat de omvang van de verschillende regio's als goed wordt ervaren, maar dat de grenzen kunnen worden aangepast als dit wenselijk zou zijn. Verder komt naar voren dat de taak van regiocoördinator prima als duobaan kan worden ingevuld. Het idee dat er centrale activiteiten kunnen worden georganiseerd (door het bestuur) welke vervolgens in de regio kunnen worden uitgevoerd, wordt nog nader bekeken.

Algemene Ledenvergadering

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) is bij uitstek het moment waarop de leden elkaar ontmoeten, nieuws en ervaringen uitwisselen en de ontwikkelingen binnen de vereniging worden besproken. In 2013 werd de ALV gehouden op zaterdag 23 maart en opnieuw in zalencentrum De Coehoorn te Arnhem. De ALV werd door 18 leden geheel of gedeeltelijk bijgewoond. Van 45 leden was bericht van verhindering ontvangen.

Het ochtenddeel van de vergadering werd traditioneel besteed aan de organisatorische zaken binnen de vereniging zoals bestuursverkiezingen, het jaarverslag, het financieel jaarverslag en de begroting.

Het jaarverslag wordt alleen nog op papier verzonden naar leden en donateurs die niet over een e-mail adres beschikken. Bij de jaarafsluiting ging het om nog slechts 4 personen. De overige leden en donateurs ontvangen het jaarverslag in digitale vorm per e-mail. Relaties van VleGel (waaronder de contactpersonen van natuurorganisaties en alle Gelderse gemeenten), ontvangen een e-mail waarin wordt aangegeven dat het jaarverslag vanaf dat moment kan worden gedownload van de website.

Tijdens het middagdeel werden verder de volgende presentaties gegeven:

- Herman Heskamp gaf toelichting op de doelstellingen van de voorlichting en bijbehorende investeringen. Zijn voorlichtingsnota is te vinden op de website.

- Gerhard Glas gaf een overzicht van de vermeldenswaardigheden van de wintertellingen 2012 / 2013, o.a. met bijzondere vondsten. Zie verder hoofdstuk 5.
- Ruud Kaal vertelt over zijn ervaringen met predatie van vleermuizen in winterverblijven.
- Frans Bosch vertelt over de vleermuiskast aan zijn huis en de waarnemingen die hij daarbij heeft gedaan.
- Edwin Witter vertelt over vleermuiskasten die als mitigatiemaatregel in Voorst zijn geplaatst.
- Thijs Bosch houdt een presentatie over de nieuw op te zetten website www.vleermuiskasten.nl. Deze website moet informatie geven, maar er moeten ook waarnemingen gemeld kunnen worden.
- Herman Heskamp vertelt alvast het één en ander over het kamp dat in juni wordt gehouden in Lochem en omgeving.
- Frans Bosch geeft als laatste nog aan welke activiteiten er gepland staan voor het komend jaar.

Interne communicatie

De communicatie met de leden vindt verder plaats via de volgende kanalen:

- Ledenbrieven. In 2013 zijn 4 ledenbrieven verzonden. Normaliter zijn dat er ongeveer 5.
- E-mail. Voor dringende tussentijdse berichten zijn via groepsverzending aan alle leden e-mails verzonden.

Website

De website van VleGel met als URL www.vlegel.org geeft aan belangstellenden informatie over de vereniging en haar activiteiten. Op de website is altijd actuele informatie over de geplande activiteiten te vinden, alsmede foto's van reeds uitgevoerde activiteiten. Er is ook een besloten deel dat alleen voor de leden toegankelijk is via een inlogprocedure. In dit deel kunnen onder andere alle belangrijke documenten van de vereniging worden gedownload, zoals de actuele ledenlijst.

Gemeentegidsen

De contactgegevens van VleGel zijn ook te vinden in de gemeentegidsen, die inmiddels grotendeels digitaal zijn. De opzet is dat zoveel mogelijk de contactgegevens worden opgenomen van een lid dat in de desbetreffende gemeente woont. Zijn in een gemeente geen leden woonachtig dan worden de contactgegevens van de desbetreffende regio-coördinator opgenomen. Is die er ook niet dan worden de contactgegevens van het secretariaat opgenomen. Met de uitgevers van de gemeentegidsen is afgesproken dat de controle op de actualiteit van de gegevens door het secretariaat wordt gedaan.

Vleermuis.net

Dé website in Nederland op het gebied van vleermuizen is vleermuis.net. Op deze website heeft VleGel een eigen pagina (Werkgroepen > Vleermuiswerkgroep Gelderland).

Externe contacten

Vleermuiswerkgroep Gelderland onderhoudt met de volgende organisaties contacten:

- Zoogdiervereniging. VleGel is een zelfstandige vereniging en geen werkgroep van de Zoogdiervereniging zoals dat in sommige andere provincies wel het geval is. Daar zijn zoogdierwerkgroepen die zich ook met vleermuizen bezig houden. In 2013 heeft overigens geen formele overleg met de Zoogdiervereniging plaats gevonden.
- Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN). De VLEN is vooral bekend van de website vleermuis.net, het jaarlijkse VLEN-congres en de Nacht van de Vleermuis. In 2013 was er geen gestructureerd overleg tussen vleermuis-/zoogdierwerkgroepen in VLEN-verband.
- Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Met SLG wordt samengewerkt ten aanzien van het afhandelen van vleermuismeldingen (zie hoofdstuk 9).
- Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Geldersche Landschap / De Geldersche Kasteelen. Contacten met deze terreinbeherende organisaties vonden

met name lokaal plaats en betroffen in de meeste gevallen de uitvoering van wintertellingen en het beheer van de winterobjecten.

- Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA). De NVWA beheert het meldpunt voor bijtincidenten met vleermuizen. De NVWA kan aan VleGel nadere informatie vragen over bepaalde meldingen en verder is er overleg bij geconstateerde rabiësgevallen. VleGel ontvangt de kwartaalrapporten van op rabiës onderzochte dieren (zie hoofdstuk 9).

Op lokaal niveau wordt uiteraard met een veelheid aan organisaties contacten onderhouden zoals met gemeenten, dierenasiels, dierenartsen, dierenambulances, IVN, KNNV, groenforums, en dergelijke.

1.2 Financieel jaarverslag

Omschrijving	Resultaten 2013	Begroting 2013	Resultaten 2012
<u>INKOMSTEN (in €)</u>			
Contributies	1.090,00	1.200,00	1.140,00
Overige algemene in- komsten	215,04	100,00	70,81
Voorlichting	160,00	160,00	180,00
Workshops	0,00	0,00	0,00
VleGel-weekend	0,00	0,00	25,00
Onderzoek	480,00	240,00	240,00
Overige activiteiten	250,00	250,00	272,50
Totaal	<u>2.195,04</u>	<u>1.950,00</u>	<u>1.928,31</u>
<u>UITGAVEN (in €)</u>			
Organisatiekosten	440,37	250,00	276,03
Jaarvergadering en jaarverslag	89,20	120,00	105,90
Materiaalkosten	0,00	100,00	400,00
Voorlichting	214,22	500,00	20,00
Workshops	30,00	200,00	72,40
VleGel-weekend	479,39	500,00	319,41
Onderzoek	13,95	50,00	42,69
Overige activiteiten	12,50	p.m.	0,00
Reservering mistnetten	150,00	150,00	150,00
Totaal	<u>1.429,63</u>	<u>1.850,00</u>	<u>1.236,43</u>
Overschot (+) of te- kort (-)	691,88	100,00	691,88

Toelichting

Inkomsten

- De algemene inkomsten zijn hoger dan begroot door een donatie van een bouwbedrijf voor gegeven advies.
- Voor onderzoek is door de Zoogdiervereniging de vergoeding voor wintertellingen van 2012 en 2013 voldaan.

Uitgaven

- De organisatiekosten zijn gestegen doordat bestuursleden dit jaar kosten wel declareerden die zij in voorgaande jaren voor eigen rekening namen.
- Voor voorlichting was wat te ruim begroot.
- Aan workshops is minder uitgegeven, omdat er minder aan zaalhuur is uitgegeven dan verwacht.

BALANS PER 31 DECEMBER 2012

ACTIVA			PASSIVA		
	31-12-13	31-12-12		31-12-13	31-12-12
ING 1995893	997,96	1.034,20	Vrij kapitaal	6.340,20	5.711,90
Rentemeerrekening	6.542,24	5.627,46	Algemene reserve	500,00	500,00
Overlopende activa	80,00	240,00	Reservering mistnetten	750,00	600,00
			Overlopende passiva	30,00	89,76
TOTAAL	<u>7.620,20</u>	<u>6.901,66</u>	TOTAAL	<u>7.620,20</u>	<u>6.901,66</u>

Toelichting

- De overlopende activa van 2012 betroffen de inmiddels van de Zoogdiervereniging te ontvangen vergoeding voor de wintertellingen en
- een nog te in vergoeding voor excursies.
- De financiële situatie van de vereniging is gezond te noemen. Jaarlijks wordt € 150 toegevoegd aan de reservering voor de vervanging van de mistnetten. Afsproken is dat er altijd een strategische reserve van € 500 aanwezig moet zijn. Het kapitaal dat niet is vastgelegd voor reserveringen, is beschikbaar voor vrije besteding.

2. Kennisvermeerdering

Jaarlijks VleGel-weekend

In 2013 vond het jaarlijkse VleGel-weekend plaats in Lochem, waar we te gast waren in een kampeerboerderij, in het eerste weekend van juni.

Dit jaar waren een aantal landgoederen in en rond Lochem waarop we ons gefocust hadden. We hebben hier rondgelopen en gefietst met de batdetector, met mistnetten gevangen en zolders geïnspecteerd. Dit waren zowel kerkzolders als zolders van landhuizen en de bijgebouwen.

Tijdens het middagprogramma op zaterdag hebben we genoten van een lezing van Freek Cornelis over de herkenning van vleermuisgeluiden.

Helaas waren de nachttemperaturen tijdens dit weekend erg laag waardoor het aantal waarnemingen en vangsten erg laag waren.

Ondanks het lage aantal waarnemingen was het een erg gezellig en nuttig weekend waaraan ook veel nieuwe leden deelnamen.

Aandachtig luisterende deelnemers aan het VleGelweekend, tijdens de lezing van Freek Cornelis (foto: Hans Hartvelt)

Workshops en excursies

Ter bevordering van kennis en vaardigheden, werden in 2013 weer een aantal activiteiten georganiseerd. Ze werden allemaal geleid door ter zake deskundige leden van VleGel.

- Excursie naar winterverblijf Klein Heidekamp (28 september)
Veel leden willen wel eens een winterverblijf bezoeken, maar de mogelijkheden daartoe zijn beperkt. Daarom organiseert VleGel elk jaar in de herfst een bezoek aan het grootste overwinteringsverblijf van Gelderland (>1.000 dieren). De kelders zijn dan inmiddels bevolkt door enkele tientallen dieren. Zij zijn dan nog niet in winterslaap, maar in gewone slaap en het beeld komt goed overeen met dat in de winter. Een datalogger registreert de in- en uitvliegende dieren. Dit jaar waren weer veel meer vleermuizen te bewonderen.
- Workshop herkenning winterslapende vleermuizen (27 november)
Ook een jaarlijks terugkerende en druk bezochte workshop. Een must voor wintertellers, maar ook heel interessant voor niet-tellers, omdat het voor bepaalde soorten nog steeds erg lastig is om ze aan de hand van uiterlijke kenmerken te determineren. Hierbij waren dit jaar veel nieuwe leden aanwezig.

Hoewel de activiteiten nog steeds primair voor de eigen leden worden georganiseerd, zijn ze ook toegankelijk voor niet-leden, zodat ook zij kennis kunnen maken met de activiteiten van de vereniging.

3. Voorlichting

Sinds de komst van een nieuwe voorlichtingscoördinator in het bestuur (Herman Heskamp) heeft deze belangrijke activiteit weer een impuls gekregen en wordt steeds verder uitgebouwd. De meeste voorlichtingsactiviteiten vinden plaats op verzoek, waarbij uiteraard jaarlijks terugkerende activiteiten zijn. Ze worden doorgaans uitgevoerd door in de buurt wonende leden zonder dat deze vanuit het bestuur worden aangestuurd. Wel zijn er vanuit de vereniging voorlichtingsmaterialen beschikbaar. Er worden verschillende voorlichtingsmethoden gebruikt, die desgewenst kunnen worden gecombineerd:

- Lezing
Als het gaat om een publiekslezing is het onderwerp de levenswijze van vleermuizen in het algemeen. Deze wordt geïllustreerd met behulp van een film of een PowerPoint presentatie. Voor speciale groepen kan ook een lezing op maat worden verzorgd.
- Wandeling met de batdetector
Een wandeling met de batdetector is een openbaring voor wie dat nog nooit heeft meegemaakt. De deelnemers maken in de natuur kennis met verschillende soorten vleermuizen en hun ultrasone geluiden.
- Kraam
De kraam wordt geplaatst op evenementen met een "groen" karakter. Het geven van positieve informatie over vleermuizen (wegnemen van eventuele negatieve gevoelens) is een belangrijke doelstelling. Ook wordt voorlichting gegevens over de activiteiten van de vereniging. Na jaren niet meer te zijn ingezet is gebleken dat de materialen zijn verouderd. In 2013 is een start gemaakt met het vernieuwen van deze materialen. Het nieuwe logo is hiervan een goed voorbeeld.

Activiteitenoverzicht

Acquoy: Rondleiding in Fort Asperen, film, quiz en wandeling met de batdetector buiten, ter afsluiting van de zomeropenstelling van het fort.

Apeldoorn: Excursie i.s.m. IVN, 2 avonden met een totaal aantal deelnemers van 70. Enthousiaste groep.

Apeldoorn: Twee leden hebben voorlichting en uitleg over hanteren gegeven over vleermuizen aan de medewerkers van Dierenambulance OverGelder.

Apeldoorns Kanaal: Excursie, alleen dwergvleermuizen waargenomen.

Arnhem: Kraam bij de Sonsbeekboerderij ter gelegenheid van de Nacht van de Nacht.

Bennekom: Wandeling met de batdetector op het Landgoed Hoekelum.

De Steeg: Excursie voor de Nacht van de Vleermuis.

Eerbeek: Excursie in het kader van de Nacht van de Vleermuis.

Ede: Film, quiz en wandeling met de batdetector vanuit Natuurcentrum Veluwe (2x).

Ede: Voorlichting bij de vleermuiskelder t.g.v. een huifkartocht over de hei.

Ede: Een voorlichtingskraam op de jaarlijkse Kernhem Fair.

Ede: Een voorlichtingskraam op de wijkdag van de wijk Kernhem.

Ermelo: Vijf excursie in samenwerking met Natuureducatief Centrum het Pakhuis en Natuurmonumenten en een ecologieproject op College Groevenbeek.

Hemmen: Hulp geboden bij opzetten expositie (geplastificeerde posters en vleermuis-kast opgehangen).

Neede: 2 keer excursie bij camping Den Blanken met beide keren rond de 80 deelnemers (volwassenen en kinderen), Excursie bij camping D'n Eversman (30 deelnemers), excursie voor de Nacht van de Vleermuis (10 deelnemers), excursie voor basisschoolleerlingen uit de omgeving.

Nijmegen: Excursie met de natuurontdekkersclub in Park Brakkenstein.

Laag-Soeren: Excursie met ca. 20 personen bij huize Soeria.

Rekken: Excursie met leerlingen van Antroposofische school in Arnhem.

Zutphen: Excursie gepland, maar afgezegd vanwege te weinig deelnemers.

Eindpresentatie vleermuisproject College Groevenbeek te Ermelo(foto:Rob Nijman)

Nacht van de vleermuis

In het laatste weekend van augustus wordt in heel Europa aandacht besteed aan vleermuizen tijdens de European Bat Night. In Nederland worden de activiteiten gecoördineerd en gefaciliteerd door de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN). In de volgende plaatsen zijn wandelingen met de batdetector georganiseerd: **Neede, De Steeg, Eerbeek.**

Vleermuismuseum

In Neede bevindt zich het officiële Nederlandse vleermuismuseum. Op 1 januari 2013 is het vleermuismuseum tijdelijk gesloten in verband met herinrichting/verbouwing. De zolder is in de zomervakantie weer open gegaan voor publiek, ondanks dat nog niet alle activiteiten zijn afgerond. Op vrijdag 25 oktober 2013 vond de officiële heropening van de expositie "vleermuizen op zolder" plaats.

Vleermuizen in de Stad

Vleermuizenindestad.nl is een website die alle informatie over het omgaan met vleermuizen in de stad bundelt. De initiatiefgroep houdt elk jaar een symposium over dit onderwerp, dit jaar in Utrecht.

VleGel(leden) in de media

Ook in 2013 kwamen VleGel of leden van VleGel weer in het nieuws.

- Een lid van **IVN Oost-Achterhoek** was op 18 mei 60 minuten lang te horen op de regionale radio.
- In de wijk Kernhem in **Ede** bestaat sinds 2013 de kinderopvang "Prins Vleermuis". Het volledige krantenbericht is te vinden in de eerste ledenbrief van 2013.
- In **Doetinchem** verscheen in de plaatselijke krant informatie over isolatie en vleermuizen naar aanleiding van een advies aan de gemeente.
- In het blad Puur Natuur van Natuurmonumenten (2013-03) stond een stukje over het nieuwe vleermuisverblijf in Het **Grote Veld** te **Vorden**.

Voorlichting vanuit het secretariaat

Ook in 2013 is VleGel weer vele malen benaderd met vragen over vleermuizen. Over de leefwijze van vleermuizen, hulp bij een spreekbeurt, vragen m.b.t. ecologisch onderzoek, verzoeken om inventarisatiegegevens, hulp bij mitigerende of compenserende maatregelen, vragen van journalisten, van studenten, e.d. Alle vragenstellers zijn zo goed mogelijk geholpen of doorverwezen.

4. Vleermuisbescherming

Vleermuisbescherming is een belangrijke doelstelling van de vereniging. VleGel wordt geregeld benaderd door mensen die zich zorgen maken over vleermuizen in verband met geplande ruimtelijke ingrepen. Overigens speelt vaak ook eigenbelang een rol. Daarnaast kunnen leden zelf stuiten op mogelijk negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen. Door in gesprek te gaan met de initiatiefnemers of vergunningverlenende instanties te informeren wordt getracht de negatieve effecten te voorkomen. Eventueel worden de vleermuisactiviteiten ter plaatse bekeken met een batdetector. VleGel voert zelf echter geen ecologisch onderzoek uit, dat laten wij graag over aan de ecologische adviesbureaus. Als VleGel hiervoor wordt benaderd wordt verwezen naar de website waar een lijst kan worden gedownload met ecologische adviesbureaus in Gelderland die ook vleermuisonderzoek aanbieden. Indien nodig worden zienswijzen of bezwaarschriften ingediend (altijd via het bestuur).

In het afgelopen jaar hebben leden en/of het bestuur bemoeienis gehad met de volgende beschermingsactiviteiten:

- **Apeldoorn:** Er zijn dit jaar veel meldingen binnengekomen van bewoners van de Sprengenparklaan, die aangaven dat er vleermuizen zaten opgesloten in trappenhuisen etc. (na het nemen van maatregelen t.b.v. renovatie van de flatgebouwen). Hierna zijn er minimaal 34 dieren gevangen door VleGelleden. Zij hebben dit gemeld bij DR, maar er is hierop geen actie ondernomen en het verantwoordelijk ecologisch adviesbureau wordt niet op de vingers getikt. De vleermuiswerkgroep Gelderland zal een vinger aan de pols blijven houden.
- **Ede:** Met de gemeente Ede ontstaat een steeds intensiever contact met betrekking tot ruimtelijke plannen waarvoor gebouwen moeten worden gesloopt en/of grotere aantallen bomen moeten worden gekapt. Deze plannen worden dan aan ons ter reactie voorgelegd, doorgaans met een ecologisch advies. Dit laatste is opgesteld door één van de stadsecologen (als geen vleermuisinventarisatie nodig lijkt te zijn) of door een ecologisch adviesbureau (als wel een vleermuisinventarisatie nodig is). Door deze vroegtijdige betrokkenheid van leden van VleGel kunnen zienswijzen en bezwaarschriften worden voorkomen. In 2013 zijn wij zo betrokken geweest bij:
 - De kap van bomen t.b.v. de aanleg van Het Nieuwe Landgoed.
 - De kap van bomen en de sloop van gebouwen op de voormalige kazerneterreinen.
 - De kap van bomen aan de Kranenburg.
 - De kap van bomen aan de Laan der Verenigde Naties.
 - De kap van bomen langs de N224.
 - De kap van bomen t.b.v. de aanleg van een rotonde in de Raadhuisstraat.
 - De kap van bomen langs een viertal singels in de wijk Veldhuizen.
 - De kap van bomen t.b.v. de aanleg van een warmteleidingnet.
 - Het bomenplan van Bennekom. Het betreft het beheer van circa 700 laanbomen in Bennekom.
 - De urgente kap van bomen in een tweetal straten in Bennekom.
 - Kap van bomen t.b.v. nieuwbouw aan 't Hoefje in Lunteren.
 - Kap van bomen t.b.v. de aanleg van een bedrijventerrein te Wekerom.
 - Wijziging inrichtingsplan rondom het nieuwe Kulturhus te Wekerom.
 - Kap van bomen t.b.v. nieuwbouw in Wekerom West. In 2012 zijn 84 bomen gekapt langs de Zandlaan t.b.v. een wegconstructie. Mede n.a.v. een door een ecologisch bureau uitgevoerd vleermuisonderzoek hebben wij over deze kap geadviseerd. In de winter van 2012 / 2013 zouden vervangende bomen worden geplant, maar dat is niet gebeurd. Omdat de gekapte bomen onderdeel uitmaakten van een essentiële vliegroute hebben wij in de zomer van 2013 zelf onderzoek gedaan naar deze vliegroute. Deze bleek gelukkig nog aanwezig, zij het dat de vleermuizen nu langs de gevels van de woningen vlogen en de straat overstaken ter hoogte van twee grote ceders in voortuinen aan weerszijde van de straat. In 2012 is een hout-

singel gekapt die een essentiële vliegroute vormde van gewone dwergvleermuizen, t.b.v. de aanleg van sportvelden. Ten zuiden en ten noorden van de nieuwe sportvelden zijn bomenrijen geplant als alternatieve vliegroutes. In de zomer van 2013 hebben wij onderzoek gedaan naar het functioneren van deze alternatieve vliegroutes. Deze bleken niet te worden gebruikt. Alle vleermuizen bleken de nieuwe en de bestaande sportvelden over te steken zonder geleiding van bomenrijen.

- **Doetinchem:** Advies over isolatie aan de gemeente Doetinchem
- **Rietmolen:** In Rietmolen (gemeente Berkelland) zijn sportvelden uitgebreid en is een dorps huis gebouwd, waardoor een essentiële vliegroute van gewone dwergvleermuizen en laatvliegers niet meer kan functioneren, zonder dat de in de positieve afwijzing van Dienst Regelingen genoemde alternatieve vliegroute is aangelegd. Bovendien is sportveldverlichting aangebracht in zowel de bestaande vliegroute als in het tracé van de geplande alternatieve vliegroute. VleGel heeft daarom een handhavingsverzoek ingediend bij Dienst Regelingen. Naar aanleiding hiervan heeft DR de gebruiker van het terrein alsnog verplicht tot het aanleggen van een alternatieve vliegroute, waarbij zij de gebruiker de keuze bood uit twee routes. Omdat ook dit niet gebeurde, heeft VleGel een tweede handhavingsverzoek ingediend. Als vervolg hierop heeft de gebruiker alsnog een rij lindebomen geplant, die door DR als adequaat is beoordeeld.

*Vleermuizen in het gebouw aan de Sprengparklaan te Apeldoorn
(foto: Ruud Kaal)*

5. Winterverblijfplaatsen

Tellingen vleermuizen in winterkwartieren winter 2012/2013.

Net als voorgaande winter was ook ditmaal sprake van een winter met twee gezichten: aanvankelijk mild en pas vorst vanaf half januari dus tevens halverwege de telperiode. Onder leiding van 20 tellingleiders (vaak vergezeld door andere leden en/of terreinbeheerders) zijn in totaal 244 objecten bezocht, waarvan er 8 nog niet eerder op de lijst stonden. In 192 objecten werden één of meer winterslapende vleermuizen aangetroffen. Alle tellingen zijn uitgevoerd tussen half december en half februari. De gegevens zijn opgenomen in de bestanden van het deelproject wintertellingen van het project Zoogdiermonitoring. De tellingen leverden alles bij elkaar het volgende totaalresultaat:

Vleermuissoort:	aantal:	(%)	blokken
baardvleermuizen (<i>Myotis myst./brandtii</i>)	525	(12.3)	38
brandts vleermuis (<i>Myotis brandtii</i>)	-		-
franjestaat (<i>Myotis nattereri</i>)	877	(20.6)	47
bechsteins vleermuis (<i>Myotis bechsteini</i>)	-		-
vale vleermuis (<i>Myotis myotis</i>)	2		2
watervleermuis (<i>Myotis daubentonii</i>)	1920	(45.0)	44
meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)	89	(2.1)	6
dwergvleermuizen (<i>Pipistrellus</i> sp.)	86	(2.0)	8
laatvlieger (<i>Eptesicus serotinus</i>)	2		2
grootoorvleermuizen (<i>Plecotus</i> sp.)	561	(13.2)	73
ongedetermineerde vleermuizen	200	(4.7)	31
	----- +		
Totaal	4262		80

Het totale aantal was ongeveer 300 meer dan vorige winter, waarvan de helft in de kelders Klein Heidekamp. Opvallend hogere aantallen dan in de voorgaande winter werden gevonden in de put Stroe, de ruïnekelder Nieuw Milligen en steenoven Blauwe Kamer. Opvallend minder vleermuizen werden geteld in de slachtkelder 't Loo, ruïnekelder Buunderkamp, beide riolen te Stroe en voerkelder Onzalige Bos; in de laatste drie gevallen was dit oer te schrijven aan predatie door bosmuizen. Elders waren de verschillen ten opzichte van vorig jaar kleiner. Verheugend waren een verdubbeling in Fort Nieuw St Andries en de bezetting met enkele vleermuizen in het eerste jaar van nieuwe kelders op La Cabine en bij het NIOO. De eerste telling in een voormalige slibkelder in Velp gaf een mooi aantal te zien.

Opmerkelijk was de vondst van een vale vleermuis bij Vierhouten, ca 10 km noordelijk van de ijskelder op 't Loo waar tot en met de jaren 1970 nog vale vleermuizen werden gevonden. De tweede vale vleermuis werd opnieuw aangetroffen in de ijskelder bij Baak. Ditmaal werden minder meervleermuizen gevonden maar wel een exemplaar op een nieuwe locatie, namelijk te Stroe wat 20 tot 25 km aflight van de "winterkern" Vliegveld Deelen (e.o.). Ook dicht bij deze kern worden in steeds meer kleinere objecten (individuele) meervleermuizen gevonden. In de waterkelder op het vliegveld werden twee vrouwtjes teruggevonden die in maart 2007 op Klein Heidekamp waren gevangen en gechipt en nu dus ruim 6,5 jaar waren. Het aantal franjestaarten nam met ruim 100 toe, echter nergens met opvallende aantallen behalve te Stroe en Nieuw Milligen. Rond Arnhem en Apeldoorn komen de grootste aantallen franjestaarten voor. Bij de baardvleermuizen blijft het aantal op peil maar in vanouds het "baardvleermuisbastion" Nieuwe Hollandse Waterlinie nemen de aantallen toch geleidelijk af. Met name in de forten is een toename te zien van restauratie en herbestemming. Een tweede concentratiegebied ligt in een ruime halve cirkel rond Dieren, waar tegen de 100 baardvleermuizen zijn geteld.

Er waren ditmaal geen meldingen van mogelijke Brandt's vleermuizen.

Zoals gebruikelijk in strengere winters werden meer grootoorvleermuizen geteld, ook op meer locaties, maar nergens in grote getale behalve een opvallend hoog aantal in steenoven Blauwe Kamer. Gewone dwergvleermuizen werden minder en ook in minder objecten aangetroffen. Opvallend was de vondst van een ruige dwergvleermuis in een betonnen bunker (groepsschuilplaats) nabij Leerdam en in twee objecten werd een laatvlieger gevonden. Bechsteins vleermuis bleef ook deze winter een gedroomde maar niet aangetroffen soort. Een belangrijk deel van de ongedetermineerd gebleven vleermuizen betreft de (opgetelde) resultaten in de voerkelders van het Staatswildreservaat, Zoals elke winter leverden de tellingen weer enkele nieuwe verspreidingsgegevens op voor het zoogdieratlasproject in Gelderland.

Voor leden die het allemaal precies en per object willen weten is het volledige resultatenoverzicht van winter 2012-2013 op de Vlegel-website te vinden bij de downloads op het besloten gedeelte voor leden.

Onderhoud, advisering en aanleg

- **Deest.** Over bouwkundige maatregelen voor deze wat bouwvallige steenoven is in 2012 met Rijkswaterstaat gesproken. Het werk is in 2013 uitgevoerd. Van de 24 ovenkamers zijn er 20 afgesloten met een muur met inspectieluik.
- **Vorden:** In het terrein het Groote Veld van Natuurmonumenten is bij de nieuwe schaapskooi een nieuw winterverblijf gebouwd waarvan de kern wordt gevormd door betonnen elementen van voormalige militaire schuilplaatsen geplaatst. Door tussenkomst van Vleermuiswerkgroep Defensierreinen zijn de elementen door Defensie beschikbaar gesteld en naar het terrein vervoerd. De aannemer heeft de elementen samen gebouwd tot een vleermuisverblijf met als ingang een molestbestendige deur. Dit werk is op 7 maart 2013 afgerond.
- **Apeldoorn.** Eenzelfde plan heeft de gemeente Apeldoorn met materialen afkomstig van Defensie voor een winterkwartier in de aanleg van de nieuwe wijk Zuidbroek; realisatie wordt hier in 2014 verwacht.
- **Apeldoorn-Beekbergerwoud.** Ook hier is in opdracht van Natuurmonumenten een winterkwartier opgebouwd uit elementen van een betonnen personeelschuilplaats, die al een aantal jaren geleden door de Genie uit Wezep naar Apeldoorn waren verplaatst. Ook deze keer zijn ontwerp, bestek en begeleiden van de uitvoering gedaan door Ruud Kaal. Bij dit verblijf zijn weer korte gierstalroosters gebruikt. Dit zijn betonelementen met gaten en omdat er meerdere elementen naast elkaar liggen, zijn er zowel sleuven als ronde gaten in het plafond. Zoals ook voor andere nieuwe verblijven aan te bevelen is, zijn ook voorzieningen aangebracht om extra vocht binnen te krijgen en is er een ontluchttingsbuis aangebracht. De toegang is afgesloten met een redelijk molestbestendige deur met een slotkast van dikke staalplaat. De kelder is op 5 augustus 2013 gereed gekomen
- **Wijchen.** Op het voormalig militaire kamp Alverna is, mogelijk al in 2012, bij de herbestemming en herinrichting van het terrein een voormalige munitiebunker ingericht als winterkwartier voor vleermuizen; een eerste winterbezoek aan dit object heeft nog niet plaatsgevonden.
- **Arnhem.** Eveneens al in 2012 is in een verbrede groenzone in Presikhaaf een voormalige pompkelder ingericht ten behoeve van overwintering van vleermuizen.
- **De Harskamp:** Op het infanterie schietkamp is een deel van een verblijf gesloopt, er blijft echter nog voldoende ruimte over voor vleermuizen. Het verblijf zal in 2014 verder worden aangepast en verbeterd.
- **Neede:** In Neede wil een actiegroep de oude waterzuiveringsinstallatie behouden door er o.a. een winterverblijf voor vleermuizen van te maken en tentoonstelling over vleermuizen in te richten met ook verdere info van het natuurterreintje waarin deze installatie staat. Op verzoek daarvoor advies gegeven.

- **Stroe:** Bij sloopwerkzaamheden op de legerplaats is een deel van een ondergronds leidingkanaal niet gesloopt, maar door Defensie voorzien van ontluchting en afgesloten met metselwerk en een molestbestendig deurtje.
- **Nijmegen-Neerbosch:** In 2013 is hier een buiten gebruik gestelde fietserstunnel aan de ene zijde afgesloten en aan de andere zijde voorzien van een afsluiting met toegang, en zijn binnen voorzieningen zoals vleermuisstenen aangebracht.
- **Nieuwe Hollandse Waterlinie (Gelders gedeelte):** In het kader van het project "Liniewacht" zijn ruim twintig betonnen groepsschuilplaatsen hersteld en ingericht als winterkwartier voor vleermuizen; de vleermuiswerkgroep is hierbij betrokken voor het opleiden van nieuwe vrijwilligers voor het beheer.

Ook dit jaar bleken op verschillende plaatsen weer 'kleinere' reparaties nodig aan winterkwartieren, vanwege inbraak of poging daartoe al dan niet gepaard met vernieling en brandstichting. Soms is een aanpassing nodig om andersoortige ongewenste indringers buiten de deur te houden, zoals (boom-)marters.

Het plaatsen van één van de nieuwe winterverblijven (foto: Ruud Kaal)

6. Kolonietellingen

Een kolonie vleermuizen bestaat uit een groep genetisch aan elkaar verwante dieren waarvan de vrouwtjes 's zomers één of meerdere kraamgroepen vormen. Het aantal kraamgroepen vormt dus een indicatie voor het aantal kolonies. Een kraamgroep, die doorgaans uit enkele tientallen tot wel honderden dieren bestaat is ook gemakkelijker te ontdekken dan verblijfplaatsen van solitaire mannetjes. Uiteraard wil VleGel graag weten hoeveel kolonies er zich van de verschillende soorten vleermuizen in Gelderland bevinden en welke ontwikkeling die te zien geven.

In 2011 is een begin gemaakt met een bestand van kraamverblijfplaatsen in Gelderland. Er is onder andere geput uit de rapportages van het project Afhandeling vleermuismeldingen. In de periode 2003 - 2010 zijn hierin 209 rapporten opgenomen van verblijfplaatsen met meer dan 1 vleermuis. We hebben aan de regiocoördinatoren gevraagd om in het zomerseizoen van 2012 deze lijst eens na te lopen (bellen en/of bezoeken) om te kijken of deze verblijfplaatsen nog steeds in gebruik zijn en of het hier inderdaad om kraamverblijfplaatsen gaat. Mogelijk is een eventuele kraamgroep ook verplaatst naar een andere verblijfplaats in de buurt. Helaas is daar in 2012 nog niet veel van terecht gekomen, maar op den duur moet dit leiden tot een goed overzicht van de vleermuiskolonies in Gelderland.

Al enkele jaren kunnen mensen die een groep vleermuizen in hun huis hebben of die een boom kennen waar een groep vleermuizen in verblijft, dat melden op de website www.vleermuis.net (Vleermuis gezien). Iedere provinciale vleermuiswerkgroep heeft toegang tot de meldingen uit de desbetreffende provincie. Vanuit VleGel coördineert Gerrit Kolenbrander deze activiteiten. Na een melding neemt hij contact op met de melder om meer inzicht in de melding te krijgen en vast te stellen of een bezoek ter plaatse nodig is. Vanuit de kennisbehoefte van VleGel is dat doorgaans wenselijk omdat een gemiddelde burger nu eenmaal geen vleermuissoorten kan onderscheiden. In dat geval wordt de melder doorverwezen naar de dichtstbijzijnde VleGel-lid. Een telling ter plaatse biedt tegelijkertijd veel mogelijkheden om voorlichting te geven aan de bewoners (en vaak ook aan nieuwsgierige burens).

De meldingen van 2013

Er waren dit jaar 27 meldingen waarvan er 2 een klacht waren. Zoals elk jaar kwamen de meldingen verspreid uit de hele provincie.

In de loop van de jaren is het aantal meldingen wel veranderd. Oorspronkelijk bedoeld als meldpunt voor kolonie tellingen wordt het steeds meer een algemeen meldpunt. Dit houdt ook in dat er meldingen binnen komen waar je niet zoveel mee kunt, zoals `ik zie bij mij vleermuizen bij mij in de straat vliegen`. Ook worden er vragen gesteld van waar ze kunnen zitten.

Het merendeel van de meldingen is telefonisch of per email afgehandeld. Daarbij werd er evt. verwezen naar het dichtstbijzijnde lid van de vleermuiswerkgroep of klachtenafhandelaar.

7. Zolderonderzoek

Sinds 2008 vormen de zoldertellingen in Gelderland een onderdeel van het monitoringproject zoldertellingen van de Zoogdierverseniging. Dit monitoringproject is gestart in Zuid-Nederland met als doelsoorten: Grijsz grottoorvleermuis en Ingekorven vleermuis. Andere soorten gelden als "bijvangst". Omdat deze soorten in Gelderland vooralsnog niet voorkomen, hebben we hier uitsluitend met "bijvangst" te maken. Voor dit project heeft de Zoogdierverseniging telformulieren en een handleiding ontwikkeld. Ten behoeve van de uniformiteit worden deze ook in Gelderland gebruikt. Hoewel in Zuid-Nederland in de maand augustus wordt geteld hebben wij deze werkwijze niet overgenomen. In Gelderland wordt vooralsnog de gehele zomer geteld.

Zoldertellingen 2013

In 2013 zijn 53 objecten geteld in de zomer. Hoewel er verschillende formulieren zijn voor de torens en de zolders worden, in dit overzicht, de kerken als 1 object meegenomen. Het aantal getelde objecten is ruim meer dan vorig jaar wat mede te danken is aan een groep nieuwe tellers in de omgeving Wijchen. Niet in alle objecten worden daadwerkelijk vleermuizen aangetroffen maar wel bijna altijd mest. Op de zolders zijn de dieren niet altijd even gemakkelijk te vinden omdat ze vaak erg weggekropen zitten. De meeste zolders en torens hebben erg veel plekken waar dieren dusdanig kunnen wegkruipen dat ze niet te vinden zijn.

In 2013 zijn meer objecten geteld dan in 2012 maar er zijn minder dieren aangetroffen. Dit is makkelijk te verklaren doordat 2 grote kolonies in 2013 niet geteld zijn. De gewone grootoorvleermuis is de meest voorkomende soort. Met ruim honderd dieren zijn de grootoren de meest duidelijke kerkgangsters. Een grote kolonie in Kootwijk is niet geteld, dit geeft meteen een vertekend beeld in de statistieken met ongeveer de helft van het aantal dieren van vorig jaar. Op vier locaties is met zekerheid vastgesteld dat er jonge gewone grootoren aanwezig zijn. Op 3 andere locaties is mogelijk ook een kraamverblijf van deze soort aanwezig.

Ook bij de laatvlieger wijken de aantallen zeer sterk af van vorig jaar. In 2012 waren er twee objecten met in totaal 42 dieren. Dit jaar is er 1 laatvlieger aangetroffen. De grote kolonie in Bredevoort, waar ongeveer 40 dieren zitten, is niet geteld. Volgend jaar zal dit object wel weer geteld worden. Deze soort moet op meer plaatsen in Gelderland aanwezig zijn. Bij deze de uitdaging aan de tellers om (nieuwe) kolonies met laatvliegers op zolders te vinden. Mensen die zin hebben om hier aan mee te werken mogen zich bij de coördinator zoldertellingen melden.

Verder zijn er nog enkele gewone dwergvleermuizen gevonden. Deze soort zal waarschijnlijk in veel meer objecten voorkomen maar zit vaak diep weggekropen en is moeilijk te vinden. Wel wordt door diverse tellers aangegeven dat ze keutels van deze soort op de zolders vinden. Vier objecten zijn door renovatie niet meer geschikt voor vleermuizen en worden om die reden niet meer geteld. Voor 1 object geldt dat er een nieuwe eigenaar is en dat er dit jaar geen afspraken gemaakt konden worden om te tellen. Volgend jaar hopen we op een nieuwe kans.

VLEERMUISOORT	AANTAL OBJECTEN	AANTAL DIEREN
Gewone grootoorvleermuis	15	106
Gewone dwergvleermuis	2	5
Laatvlieger	1	1
	18	111

Verslag kerkzoldertellingen Druten, Nijmegen en Wijchen 2013

Hans Hollander, Eric Janssen en Natalie Klarenbeek

Contact: hans.hollander@zoogdiervereniging.nl

Aanleiding

Landelijk worden jaarlijks kerkzolders bezocht om de aanwezigheid van vleermuizen (dieren en/of mest) vast te stellen. Dit gebeurt in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring van het Ministerie van Economische Zaken. De tellingen worden gecoördineerd door de Zoogdiervereniging. De tellingen in Gelderland worden gecoördineerd door VLEGEL (Vleermuiswerkgroep Gelderland). De kerkzolders in het Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen zijn recent niet meer geteld, maar eerder wel incidenteel vanaf de jaren zestig.

Teldata 2013

De tellingen vonden plaats op 6 september (Druten e.o.), 27 september en 4 oktober (Nijmegen e.o.) en 20 september (Wijchen e.o.). De tellingen vonden meestal plaats van 8.00 – 14.00 uur. Daarnaast is op Open Monumentendag (15 september) de gelegenheid aangegrepen de Oude Toren in Balgoij te bezoeken.

Werkwijze

Bij de tellingen is zowel de toren als de zolder (indien aanwezig) geheel onderzocht op de aanwezigheid van aanwezige vleermuizen en de aanwezigheid van mest (losse keutels, hoopjes, vers en/of oud). De gegevens zijn vastgelegd op de telformulieren zoldertellingen vleermuizen (Zoogdiervereniging / Centraal Bureau voor de Statistiek). De bezoeken duurden 30 – 60 minuten. Er zijn maximaal 6 kerken op een dag bezocht. In totaal zijn 20 objecten bezocht.

Resultaten

De resultaten zijn per gemeente samengevat in de tabel op de volgende pagina. In twee kerken in Druten en Afferden zijn in totaal 5 levende grootoorvleermuizen geteld. In de kerk in Deest is een dode grootoorvleermuis aangetroffen.

In 15 kerken is mest van grootoorvleermuizen aangetroffen. In 8 kerken is mest van dwergvleermuis spec. aangetroffen. In 4 kerken (meestal in de toren) is mest van laatvlieger aangetroffen. In 2 kerken is mest gevonden waarvan de soort onduidelijk is.

In een kerk in Nijmegen (Titus Brandsma ged. kerk) en een kerk in Wijchen (Paschalis) zijn geen vleermuizen en geen mest aangetroffen. De Paschaliskerk is ongeschikt voor vleermuizen en zal niet meer worden bezocht.

Dankwoord

Alle contactpersonen / sleutelhouders van de kerken in Druten, Nijmegen en Wijchen worden hartelijk bedankt voor hun medewerking.

Gem.	Nr	Kerk	Adres	Plaats	Da- tum	GO			DV	LV	onb
						levend	dood	mest	mest	mest	
Heumen	42	H. Antoniuskerk	Hoogstraat 9	Overasselt	20-09			A	A		
	45	St. Antonius Abt.	Kerklaantje 8	Nederasselt	20-09			C	B		
Nijmegen	47	Petruskerk	Schependomlaan 85	Nijmegen	27-09			A			
	53	H. Antonius en St. Annakerk	Groenestraat 229	Nijmegen	4-10			C			
	56	H. Anthonius van Padua	Groesbeekseweg 96	Nijmegen	4-10			A			
	57	Antonius Abt	Dennenstraat 121	Nijmegen	27-09			E			
	58	Maria geboorte kerk	Berg en Dalseweg 40	Nijmegen	4-10						E
	63	Titus Brandsma ged. kerk	Stijn Buysstraat 11	Nijmegen	4-10						
		Cenakelkerk		H. Landst.	4-10						A
Wijchen	64	Antonius Abt kerk	Oosterweg 4	Wijchen	20-09			E		C	
		Oude Toren	Torenstraat	Balgoij	15-09				C		
	68	H. Anna kerk	Dorpsstraat 46	Bergharen	20-09			D			
	70	St. Judocus kerk	Dorpsstraat 37	Hernen	20-09			E	A	C	
	72	Paschalis kerk	Woeziksestraat 324	Wijchen	20-09						
Druten	81	H.H. Ewalden kerk	Hogestraat 2	Druten	6-09	2		E			
	82	H. Johannes de Doper kerk	Kerkstraat 24	Puiflijk	6-09			E			
	83	H. Antonius Abt	Kerkpad 7	Horssen	6-09			A	A		
	84	H.H. Victor en gezellen kerk	Koningstraat 45	Afferden	6-09	3		E	C	C	
	85	OLV O. Ontvangen kerk	Grotestraat 15	Deest	6-09		1	C	A	C	
	522	Oude Toren	Koningsweg 9	Puiflijk	6-09			B	A		
		Aantal kerken				2	1	15	8	4	2

GO = grootoorvleermuis, DV = dwergvleermuis spec., LV = laatvlieger, onb = onbekend
Mest:

A, C, E, G = vers; A = enkele keutels, C = grotere hoeveelheid, E = duidelijke mesthoop,
G = grote mesthop.

B, D, F, H = oud; B = enkele keutels, D = grotere hoeveelheid, F = duidelijke mesthoop,
H = grote mesthoop

8. Project vleermuiskasten

De doelstellingen van het project zijn:

- Het verzamelen van informatie m.b.t. het gebruik van kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het verstrekken van informatie over kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het coördineren van activiteiten m.b.t. vleermuiskasten (aanschaf of bouw, ophangen, tellen).
- Het verzamelen van telgegevens van vleermuiskasten in Gelderland.

*Vleermuiskast de Oase Hoenderloo
(foto: Ruud Kaal)*

In 2013 waren de volgende projecten bekend waar grotere aantallen vleermuiskasten zijn geplaatst. In alle gevallen worden de kasten geteld door leden van VleGel. Een kast wordt als gebruikt getoed als er vleermuizen of mest in is aangetroffen.

Arnhem - Warnsborn

In 2011 zijn 23 ronde houtbeton kasten (Schwegler 2FN) opgehangen op Landgoed Warnsborn t.b.v. het Zoogdieratlasproject. Eind 2011 en begin 2012 is beide malen 1 vleermuis aangetroffen. Begin 2013 is alleen in die twee kasten vleermuis mest gevonden, maar in najaar 2013 bleek dat meerdere kasten waren gebruikt. Vleermuizen werden toen in vijf kasten gevonden en mest in nog een aantal andere. Voorts werden (resten van) hoornaarnesten in meerdere kasten gevonden.

	2013	2012	2011
Aantal telronden	3	1	1
Aantal kasten gebruikt	9	1	1
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	8	2	1
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:			
Gewone grootoorvleermuis	-	1	1
Franjestaart	1	1	-
Gewone dwergvleermuis	3	-	-
Ruige dwergvleermuis	5	-	-

Ede - Edese Bos

In het Edesche Bos hangen 40 vleermuiskasten sinds begin 2009. Het primaire doel van deze kasten is om op termijn te kijken welke delen van het Edesche Bos het meest in gebruik zijn als jachtgebied voor verschillende soorten vleermuizen met behulp van telemetrisch onderzoek. De kasten zijn de afgelopen jaren eerst door mij en later door Hans Hartvelt en Kees-Jan Schilstra gecontroleerd. Dat heeft meerdere waarnemingen opgeleverd van grootoorvleermuizen, enkele dwergvleermuizen en een aantal maal een franjestaart. Het ligt in de verwachting dat die aantallen gestaag gaan toenemen. Het is er in 2013 niet van gekomen om de kasten te controleren. Dat is op zich geen ramp vanwege het feit dat het meerdere jaren duurt voordat er grotere aantallen vleermuizen in de kasten aanwezig zijn, en dat de waarnemingen van latere controles zeer waardevol blijven. Toch zou het goed zijn als er vaker gecontroleerd kon worden; als er mensen zijn die daar belangstelling voor hebben dan wordt dat zeer gewaardeerd (graag een e-mail naar Kamiel.Spoelstra@gmail.com).

Epe / Emst

In 2010 zijn in Epe en Emst, t.b.v. vleermuisonderzoek, door het KNNV 18 ronde houtbeton kasten (Swegler 2FN) opgehangen op een drietal begraafplaatsen.

	2013	2012	2011	2010
Aantal controlerondes	6	6	7	6
Aantal kasten gebruikt	12	9	12	7
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	18	14	12	3
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:				
Gewone grootovleermuis	16	11	8	2
Gewone dwergvleermuis	2	3	4	1
Rosse vleermuis	-	-	-	1
Franjestaart	1	-	-	-
Ruige dwergvleermuis	1	-	-	-

In 2013 zijn twee nieuwe soorten in de kasten vastgesteld: franjestaart en ruige dwergvleermuis. Dat brengt het aantal soorten op 5. Er lijkt na 4 jaar nog steeds een stijgende lijn te zitten in het aantal dieren dat gebruik maakt van de kasten.

In de zomer van 2013 zijn 24 door de Vleermuiswerkgroep Gelderland gekochte kasten opgehangen. Daar zijn na twee controles in de herfst nog geen vleermuizen aangetroffen. Wel is er enige schade. Bij sommige kasten ontstaan tussen de plankjes grote kieren of laten zelfs plankjes los. Tot nu toe kon alle schade hersteld worden.

In het voorjaar zijn in het centrum van Epe 8 vleermuis kasten opgehangen als mitigerende maatregel voor de sloop van een oud winkelcomplex waar één invliegende dwerg was waargenomen door een ecologisch adviesbureau. De kasten zijn makkelijk en snel te controleren. Dat is acht keer gebeurd zonder resultaat.

Nieuw Milligen

In 2010 zijn hier 47 kasten opgehangen van verschillende types. In de omgeving is een aantal jaren een Bechstein's vleermuis aangetroffen in een winterverblijf en met het project wordt gehoopt ook in de zomer Bechstein's vleermuizen aan te treffen. Tot op heden is dat echter nog niet het geval. In 2011 zijn 12 kasten verplaatst en 16 extra kasten opgehangen. Tevens is van een flink aantal kasten de invliegopening verkleind, met name om vogels te weren. In 2013 hangen er totaal 51 mogelijk bruikbare kasten.

	2013	2012	2011	2010
Aantal telronden	2	4	6	-
Aantal kasten gebruikt	6	28	23	18
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	15	47	19	22
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:				
(Gewone) grootovleermuis	-	17	12	14
Gewone dwergvleermuis	13	29	15	12
Ruige dwergvleermuis	-	-	-	1
Franjestaart	1	1	1	-
Laatvlieger	1	-	-	-

Nijmegen

In 2011 is er op het VGZ terrein aan de Nijmeegse baan een tiental vleermuis kasten opgehangen. De terreinbeheerder heeft deze in eigen beheer (door patiënten) laten maken op de hobbywerkplaats aldaar aan de hand van aangeleverde bouwtekeningen.

In de zomer zijn de kasten door VleGel-leden gecontroleerd, maar werden geen vleermuizen gevonden.

Zevenaar

Eén van onze leden heeft in 2007 een vleermuiskast die over was aan zijn woning opgehangen. Aanvankelijk werd de kast bevolkt door ca. 7 gewone dwergvleermuizen, maar dit aantal breidde zich gestaag uit, echter in 2013 nam het aantal weer iets af:

2010: 34

2011: 47

2012: 60

2013: 45

De kast wordt 1x per jaar, eind mei begin juni, gecontroleerd. Dit jaar is de kast in juli nog een keer gecontroleerd en toen vlogen er 20 uit.

Grote vleermuiskast aan huis te Zevenaar (foto: Gerrit Kolenbrander)

Hoenderloo

Op het terrein van voormalig camping de Oase zijn in maart nog 12 vleermuiskasten (Schwegler 1FS, houtbeton met verkleinde invliegopening) opgehangen. In oktober waren deze kasten al in gebruik door gewone dwergvleermuizen.

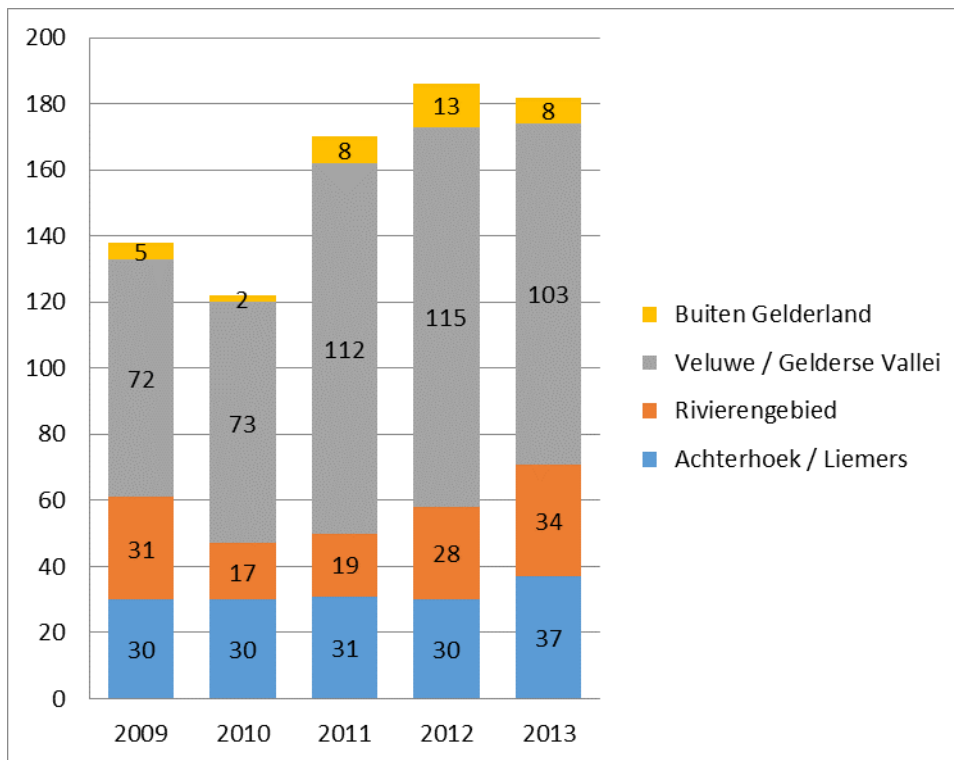
	2013
Aantal controlerondes	4
Aantal kasten gebruikt	8
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	29
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:	
Gewone dwergvleermuis	29

9. Afhandeling vleermuismeldingen

In Gelderland worden meldingen van vleermuizen die zijn gevonden of overlast veroorzaken, afgehandeld door een groep van circa 100 personen, waarvan de meesten speciaal hiervoor zijn opgeleid. Het betreft een gezamenlijk project van Stichting Landschapsbeheer Gelderland en VleGel. Het project wordt gefinancierd uit bijdragen van gemeenten. Eind 2013 participeerden 32 van de 56 Gelderse gemeenten. Daarentegen zijn er nog 7 gemeenten die wel een eigen meldpunt hebben, maar niet financieel aan het project bijdragen, waaronder een grote gemeente als Apeldoorn.

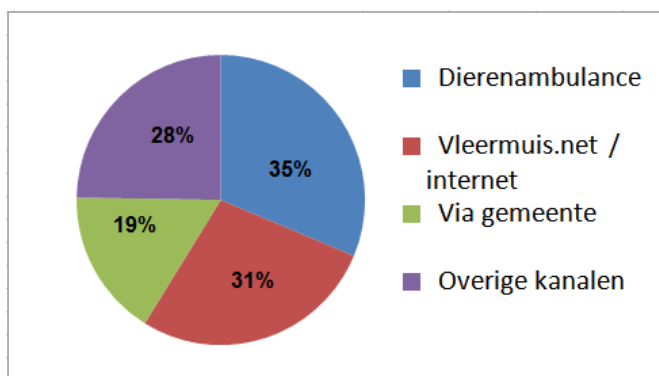
Aantal meldingen

In 2013 zijn 182 meldingen afgehandeld. Dat is iets minder dan de 186 meldingen van 2012. In 41 van de 56 gemeenten zijn meldingen afgehandeld. Dat zijn er 10 meer dan in 2012. Gemeenten met 10 of meer meldingen waren Apeldoorn (34) en Rheden (11). Met 57% van de meldingen was de Veluwe / Gelderse Vallei opnieuw het gebied met de meeste meldingen. Hier nam het aantal overigens wel af, terwijl dat in het rivierengebied en de Achterhoek / de Liemers juist toenam.

Wijze van contact

Zoals gebruikelijk kwamen de meeste meldingen via de dierenambulances het netwerk binnen. Andere belangrijke contactpunten zijn internet en de gemeente. De overige kanalen betreffen een grote diversiteit van meldpunten. Overigens wijken de percentages in 2013 niet af van die in voorgaande jaren.

Bezoeken

Van de 182 meldingen zijn er 128 bezocht. Dat is 70% van het totaal aantal meldingen en dit aandeel blijkt door de jaren heen zeer constant. Bij de overige meldingen volstond telefonisch advies.

Soorten in 2013

Soort	Aantal meldingen			Aantal dieren		
	2013	2012	2011	2013	2012	2011
Gewone dwergvleermuis	100	100	85	825	428	892
Laatvlieger	30	24	28	90	61	80
Gewone grootoorvleermuis	10	10	6	8	25	6
Rosse vleermuis	1	-	3	1	-	3
Ruige dwergvleermuis	5	2	2	5	4	2
Baardvleermuis	-	-	1	-	-	1
Tweekleurige vleermuis	-	1	-	-	1	-
Onbekend	39	49	45	41	124	78
				970	643	1.062

Gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis vormen nog steeds de top-3 van meest gemelde soorten.

Het aantal meldingen dat een groep vleermuizen betreft is in 2013 weer toegenomen, na een aantal jaren te zijn afgenomen. Toch betreft tweederde van het aantal meldingen nog steeds 1 dier.

Aantal dieren per melding	2013		2012		2011	
Meldingen met 1 dier	124	68%	136	73%	119	70%
Meldingen met meer dan 1 dier	32	18%	20	11%	34	20%
Aantal nul of onbekend	26	14%	30	16%	17	10%
Totaal	182	100%	186	100%	170	100%

Rabiës

Rabiës (hondsdolheid) is een dodelijk virus dat overleeft in dieren en op mensen kan worden overgebracht. Het klassieke rabiësvirus zoals dat van honden bekend is, komt al tientallen jaren niet meer in Nederland (en West-Europa) voor. Er zijn wel 2 verwante virustypen die uitsluitend bij Europese vleermuizen voorkomen (EBLV-1 en EBLV-2).

Tot 2012 werden alle vleermuizen waarmee bijt- of handcontact was geweest (mens en huisdier) onderzocht op EBLV-1 en EBLV-2 door het Centraal Veterinair Instituut in Lelystad. In 2012 zijn er tweemaal wijzigingen geweest in het protocol. Gevallen van alleen handcontact hoeven niet meer te worden onderzocht. Dit voorkomt veel onnodige euthanasie. Ook alle contacten tussen vleermuizen en huisdieren hoeven niet meer te worden gemeld. Voortaan hoeven alleen nog bijtcontacten tussen mens en vleermuis te worden gemeld. In 2013 zijn daardoor veel minder vleermuizen getest. De resultaten van de onderzochte vleermuizen waren als volgt.

	2013	2012	2011
Aantal vleermuizen onderzocht	36	185	181
Waarvan uit Gelderland	4	23	26
Aantal dieren met rabiës	4	12	8
Waarvan uit Gelderland	2	2	3

Waarschijnlijk waren alle rabide vleermuizen laatvliegers (EBLV-1). Dat is namelijk sinds 1993 al het geval. Daarvoor is ook een 5-tal rabide meervleermuizen (EBLV-2) gevonden in Nederland. De beide rabide vleermuizen van Gelderland zijn gevonden in Doetinchem en Epe.